

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 36.

Fylke: Nordland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Vågarn.

Emne: Helsing. fakler og åtferd

Bygdelag:

Oppskr. av: Th. Paletad,

Gard:

(adresse):

Svalvor.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

- 1) Skal det vere en virkelig bekræftelse eller nekking må en bruke „ja“ og „nei“. Men det er tilfeller da en mer likegyldig sier seg enig eller uenig. Da er et lite nikk med hodet et full-god „ja“. Og like sikkert er nekkinga fullgod når en rister på hodet. Mange gir uttrykk for et kraftig nei når de i tillegg skal ordet kaver med hendene.
- 2) I gammel tid var det skikk å helse på alle folk en møtte enten de var kjenninger eller fremmede. Og gamle folk i genda gjør det kanskje enda i stor utstrækning. Men stort sett er skikken nu at en bare helse på folk en kjenner.
- 3) Den gamle regel var at en skulde helse på foresatte og folk som var eldre enn en selv var. I vår demokratiske tid er det sluppet mye av på denne regel; i praksis er nesten som det omvendte se tilfellet.
- 4) Mann tok hatten av og sa „god dag“ med et lite nikk, kvinner nikket også og sa „god dag“.
- 5) Det var nok noen forskjell på helsemåte. Men forskjellen la mest i den store eller mindre ordbeidighet en viste og mindre i faktene.

- 6) Å stå med hatten i handa fovan prest, øvrighetsperson eller kjøpmannen legger i alle fall langt til baks i forrige århundre.
- 7) Til høytidsbruk var det rent naturlig en mer ordbødig hilsen enn til hverdags på arb. plassen.
- 8) En handhele bare på sliktninger og gamle kjenninger som en ikke hadde set på en tid. Det var sger skikk å handhele på barna, like med til de mindste.
- 9) Ukjent.
- 10) Det sies at folk i kirkebiten tok hatten av når klokken ringte, mens kirkefolk på landsvegen gjorde det ikke.
- 11) Når likferd fkr framom, blir gjerne folk stående på vegkantene med hatten i handa. Slike uttrykk viser ^{en} knapt bændefolk.
- 12) Ukjent.
- 13) Før helst en alltid med "gomorn" først på dagen til utover frukosttid, seinare med "god dag" til det bli mot- kveld, da det bli naturlig å si "god kveld". Folk helst seg nøye til tid og økt på dagen. "God natt" brukes bare til avsked mot kveld og natt, eller "farvel".
- 14) De fleste syntes det var upassende, noe slarvet å bruke så helsing som ikke passet normaltids til tide på dagen.
- 15) Og det gav ofte anledning til et tilrettevisende svar. Men noe bestemt svar vet jeg ikke å henvise til.
- 16) Nei er det stort vivar med de gamle, gode helsingemåtene. Og sordig illu er det blandt ungdommen. Det heiter gjerne "gomorn" eller "morn" både dag og kveld; og det både når en kommer og når en går.

- 17) Alle de nevnte helseingemåter er kjent og brukt mellom eldre, erpødige mennesker. Men jeg tror det er en tendens til at de forenkles og avfar.
- 18) Andre „sige“ helseinger enn de nevnte i pkt 17. vet jeg ikke å ha hørt her i Tjøen. Det faste svar er „tak“ eller „tak for det“
- 19) Oftest vil nok gjesten gjenta helseinga inne; men helst etter han har helse på de andre voksne folk i huset, og da gjerne med et tillegg f. eks. „tak for ^{dirke}sikt“ om det passer eller noe liknende.
- 20) En ubaltilønsket om samtale på to manns hand. Og så ble det husfarens sak å skaffe anledning.
- 21) De kunde gjøre seg et erend med i mauset å se på bit eller redskap som kom på tale f. eks.
- 22) Skikken med å banke på døre er ikke gammel på bondebygda her nord. Det ble nærmest holdt for å være snobbet. Det var naturlig at prent og lensmann (Storkaran) gjorde det, men ikke når like menn gjorde det. - På samme tid skulde en ikke komme over-raskende på folk. Det kunde lett ordnes: en rikla med kule, lås og slå på ytterdøra, så folk letta på skuedøra og litt ut. - Ved nattetid var det saktens i orden å banke på enda om alle dører stod åpne.
- Nu er det fast skikk at alle som kommer, barn som voksne, banker på. Og venter på svar før de går inn. Svaret er gjerne „kom“, eller „kom inn“
- 23) eller „vør så god“ eller kanskje bare ordet „ja“
- Den som kommer inn blir stående ved døra til husets folk viser ham plass å sitte.
- 24) Når en manns person gir seg til å stå lenge ved døra, blir det gjerne sagt at han er på fri- og arferd. Om kvinner blir det ikke sagt.

- 27) Helt femandede folk mølte så lenge uto at at husbonden måtte ta i mot dem på tærnet. Der ble også erendene så vidt nevnt i grove trekk. Etter de så var kommet til sate inne, tok en seg god tid til å spørre nytt. før en kom til baka til erendet igjen.
- 28) Var det kjenninger en jevnt måtte fært de selv segen inn til folk.
- 29) En forsikret innabudne gjester både med ord og åtferd om at de var velkomne, så sant det ikke var rimelig grunn til det.
- 30) Til hverdage brukte en ordet „farvel“
- 31) a. Med „takke og farvel“ og ønske om lykke på reisen.
b. Og så med „takke og farvel“ og mange individuelle eller ønsker som passet for anledningen.
- 32) Det har vist aldri vort skikk å kysse hverandre
- 33) ved en avsked der mange var til stede.
- 34 } Ukjent.
35 }
- 36) En gave uttrykte både vyrdnad og takke - send, jeg tror mest av det siste.
- 37)
↓ } På disse spørsmål tror jeg knapt det her
40 } fra distriktet kan gives karakteristiske svar.